

PANAGIOTIS
AGAPITOS
**BRONZOVÉ
OKO**

VYŠEHRA D

Tato kniha vychází s přispěním Ministerstva kultury ČR

Panagiotis Agapitos: Ο χάλκινος οφθαλμός
Copyright © 2006 by AGRA Publications
and Panagiotis Agapitos
Translation © Markéta Kulhánková, 2017

ISBN 978-80-7429-889-2

8

TŘETÍ SVĚDEK

Na chvíli měl Leon pocit, že žena, která na něj mluví, je jen vzdálený hlas, nejasný obrys skrytý za nějakým závěsem. Jeho mozek odmítal přijmout, co právě slyšel, ačkoliv to potvrzovalo jeho počáteční podezření.

„Ty se přiznáváš k vraždě svého muže?“ zeptal se téměř nejistě.

„Ano,“ odvětila a sklopila zrak. Sofia, která na ni celou dobu překvapeně hleděla, k ní přistoupila.

„Je ti jasné, co tohle dobrovolné přiznání znamená?“ zněla další Leonova otázka.

Zoe se oběma rukama dotkla kříže, který jí visel na krku. „Ano,“ zašeptala a sesunula se Sofii do náruče.

Leon vyběhl z místnosti a zavolal na Petronu, ať přinese vodu. Koutkem oka spatřil strážce a jeho tělesného strážce sestupovat ze schodů. Zachariáš něco zakoktal, ale to už Leon vcházel znovu do místnosti, kde se Sofia pokoušela Zoe přivést k vědomí. Když po několika minutách všichni vyšli, podpírajíce Zoe bledou jako stěna, mnich zamířil k nim. Leon na něj smutně pohlédl.

„Bratře Zachariáši,“ řekl, „musíš se o pohřeb svého zete postarat sám. Tvá dcera je zadržena. Právě se přiznala k vraždě svého manžela.“

Jeho slova měla sílu kamene vrženého do vod klidného jezera. Zachariáš začal štkát a bít se do prsou, Peximenites vykřikl, Eudokimos se křížoval a zároveň mluvil k Romanovi.

„Ticho!“ vykřikl Ingvar. „Ustupte na stranu!“ Hluk ustal a Gonyptes přistoupil k Leonovi. K jeho kyselému výrazu se přidal ironický úsměv.

„Skvěle sis s tím poradil, protospatharie, a jak rychle!“ Byl z těch lidí, od nichž i chvála zní jako kritika. Otočil se k Pexime-

nitovi. „Setníku, odveď tu ženu do žaláře v kasárnách. Ať tam vyčká na oznámení svého trestu.“

„Ne,“ prohlásil Leon. Stratég pozvedl obočí.

„Proč ne?“

„Zoe Filomatina nemůže být uvržena do žaláře.“

„Zpochybňuješ mou pravomoc jakožto správce thematu?“ zahřimal Gonypates a celý se napřimil.

„Nestojíš nad zákonem, *patricije*. A nemáš žádné pravomoci v soudních záležitostech, když se zde nachází zvláštní vyslanec císaře.“

„Zapomínáš, že jsem to byl já, kdo ti případ svěřil.“

„To se mylíš. Tys mi navrhl, ať se té záležitosti ujmu, ale to jsem mohl udělat i sám, kdybych dospěl k závěru, že je potřeba, abych zasáhl.“

„Takovou urážku si nenechám líbit!“ rozkřikl se stratég svíraje pěsti.

„S kým si myslíš, že máš tu čest? Mám ti snad připomenout, proč se nacházíš zde, a ne někde jinde?“ Leonova rázná promluva nenechávala oponenta na pochybách o jeho úmyslech. Gonypates sice zvedl výhruzně ruku, téměř okamžitě ji však spustil.

„Řekni, co chceš, ať to ukončíme,“ zasyčel. Leon slyšel, jak mu buší srdce, ale snažil se hovořit klidně.

„Zákon říká, že tresty mohou být uloženy, jen pokud soudce ověřil obvinění vyslechnutím svědků, což se nestalo.“ Odmlčel se. „Zatím – na moji vlastní zodpovědnost – se Zoe Filomatina vrátí do kláštera svatého Lukáše. Nejprve vyslechnu tři svědky, a pak ji samotnou. Jestli se všechna svědectví a důkazy budou shodovat, uložím jí trest, který jí přísluší.“ Gonypates na něj hleděl s neskrývaným nepřátelstvím.

„To jsou všechno zbytečné okolky pisálků, jako jsi ty,“ procedil mezi zuby. „Já jsem voják a mám na práci daleko důležitější věci.“

Leon neodpověděl.

„Ingvare!“ zahřměl stratég směrem ke svému pobočníkovi. „Jdi do kasáren a zajisti přípravy na naši cestu. Přijdu za tebou za chvíli.“ Těžké kroky obrovského válečníka se místností rozléhaly i po jeho odchodu.

„Máš v úmyslu odjet, stratégu?“ otázal se překvapeně Peximenites.

„Ano, setníku. Máš snad něco proti?“ Setník mlčel.

„A kde budeš, pane Staurakie, kdybychom tě potřebovali?“

„Zítř ráno vyrazím s důstojníky z kasáren ke Slovanům usazeným u Axia. Nebudete mě potřebovat. Za každodenní správní záležitosti bude do mého návratu zodpovídat setník. Navíc, protospatharie,“ dodal suše, „o všechno ostatní ses už postaral ty.“ Vystoupal spěšně po schodišti do horního patra. V místnosti po něm zůstalo těžko snesitelné napětí.

Leon cítil, jak mu ve spáncích pulzuje bolest, která se mu zaklínila v hlavě. Jeho hrudi se nedostávalo vzduchu. Rozhlédl se okolo sebe. Ostatní stáli nehybně, jako by na něco čekali. Nikdo nepromluvil. Leon se zhluboka nadechl.

„Petrono a Sofie, doprovodte Zoe Filomatinu do kláštera. Oznamte představené, že na můj rozkaz zůstane tam, dokud bude potřeba.“

„Jak přikazuješ,“ odpověděl drungarios. Leon se obrátil k Zoe. „Zítř před večerní mší přijdu ke svatému Lukáši na úřední výsledch. Máš den na to, abys přemýšlela o tom, co se stalo, a zvážila odpovědi na mé otázky.“

„Budu tě očekávat, protospatharie,“ odpověděla Zoe klidně. Bratr Zachariáš udělal krok dopředu.

„Dítě, jen mi pověz proč,“ vložil do otázky veškerou důstojnost, která mu zbyla. Zoe se dotkla jeho ruky.

„Otče, teď není čas na takový rozhovor. Přijď za mnou do kláštera, jestli to protospatharios dovolí.“ Leon kývl na souhlas.

Petronas a Sofia vedli Zoe k bráně paláce. Zachariáš je doprovodil až k hlavnímu schodišti. Tam zůstal stát a sledoval svou dceru kráčející vstříc potupné smrti.

„Notáři,“ obrátil se Leon k Romanovi, který němě stál vedle svého budoucího tchána. Mladík se překvapeně postavil do pozoru.

„Odpusťte, pane, ale –“

„Není třeba se omlouvat,“ přerušil jej Leon. „Můžeš se teď vrátit ke svým povinnostem. Chci jen, abys tu byl zítra okolo poledne, protože jsi jeden ze tří svědků, které chci vyslechnout.“

„Romanos, protospatharie?“ zeptal se Eudokimos.

Za tímhle zdánlivým překvapením se skrývá jasná snaha manipulovat, pomyslel si Leon, protože hloupost to určitě nebyla.

„Nemyslím si, že tebe to překvapuje, Romane,“ poznamenal Leon, „protože víš, že jako blízký spolupracovník protonotáře

mi můžeš poskytnout důležité informace o jeho osobě.“ Mladík hleděl do země.

„Nepřekvapuje,“ zamumlal.

„Takže zítra v poledne.“

Notář i statkář se chystali k odchodu.

„Ještě okamžik, pane Eudokime,“ zarazil je Leon. Eudokimos se zastavil a pomalu otočil hlavu. Jeho šedomodré oči se zvláště leskly.

„Poslouchám, pane.“

„Setníku, přiveď okamžitě dva vojáky, aby odnesli mrtvolu.“ Peximenites odběhl a protospatharios pohlédl vlídně na statkáře. „Bratr Zachariáš ještě stojí v bráně. Jdi za ním. Jakmile budou vojáci připraveni, doprovod' jej do Filomatiova domu. Tvá diskrétní přítomnost poskytne velkou útěchu tvému starému příteli, který najednou zůstal docela sám.“

V té chvíli ve tváři Eudokima Cheily nic neprozrazovalo, jak se cítí. Dokonce i ten lesk v očích se stal součástí zdvořilé masky. Urovnal si vlněnou kapuci na ramenou a položil si obě ruce na hrud'

„Jak prozíravé, protospatharie,“ řekl svým sametovým hlasem. „Musím přiznat, že myslíš rychleji a obratněji než já.“ Zezadu se vynořil setník se dvěma vojáky a sdělil jim, co mají dělat. Statkář se lehce uklonil a odešel.

Leon vytáhl z pouzdra krystal kafru a začal jej převracet po jazyku s nadějí, že mu pomůže lépe se nadechnout. Bolest hlavy ne a ne ustoupit. Vojáci mezitím vynesli přikrytá nosítka z místnosti a zamířili s neblahým nákladem k bráně. Peximenites přistoupil k protospathariovi.

„Prosím o odpuštění, pane, nedokážu dobře mluvit a –“

„Chceš mi něco říct, setníku?“

„Ano! Romanos ti k ničemu nebude.“

„Proč to říkáš?“

„Protože nikdy nebyl Filomatiovým skutečným spolupracovníkem. Abys rozuměl, poslední dva týdny protonotář bez přestávky kontroloval účetní knihy thematu. Romanos dokázal jen knihy od začátku do konce prolistovat. Jednou ho Filomatios poslal s dotazem na arcibiskupství. Romanos se vrátil a všechno tak popletl, že Filomatios byl nucen sám vyhledat sakellaria

Arsenia. Jediné, co toho mladíka zajímá, je svatba s dcerou statkáře, jež mu zajistí přístup k celému majetku jeho tchána.“

„Poslyš, setníku,“ zarazil ho Leon překvapený tím vodopádem slov. „Zítřa v poledne tu na mě čekej i ty, protože jsi druhým svědkem, kterého chci vyslechnout.“

„Opravdu? Při Bohorodičce, odpovím ti na cokoliv.“

„Výborně. Teď však musím jít.“

„Nemůžeš jít sám, pane,“ protestoval Peximenites. „Dovol mi tě doprovodit.“

„Jak chceš,“ řekl Leon a setník se k němu připojil. Prázdná místnost teď vypadala obrovská. Zamířili k bráně.

„A kdo je tím třetím svědkem?“ otázal se důstojník nečekaně. Protospatharios na něj pokradmu pohlédl a pomyslel si, že setníka Georgia možná poněkud podcenil.

„Toho jsem ještě nenašel,“ odpověděl a nechal Peximenita jeho údivu. Dorazili k bráně. Přiblížilo se poledne, ale světlo bylo stále slabé. Mraky se shromáždily nad horou a zakryly slunce.

„Myslíš, že bude sněžit?“

Setník zvedl hlavu. „Dnes ne. Možná zítřa, jestli mraků v noci přibude.“

Leonův pohled bloudil po prostranství před palácem. Hlavní ulice vedla pod nimi a končila u východní brány. Severně od ní se nacházela okrouhlá budova s plochou střechou. Podobnou dosud nikde neviděl. Byl to snad kostel? Na ulici bylo živo. Od brány přijíždělo několik vozů naložených cihlami a kameny. Muži sestoupili po schodech, když zaslechli hřmotný hlas.

„Viděl jsem sluhy jet na koních a pány se plahočit jako sluhy po zemi.“ Leon otočil hlavu. Rozcuchaný muž ze včerejší noci stál na voze, jehož majitel se pokoušel udržet poplašené zvíře.

„To je ten zatracený blázen!“ zaklel Peximenites. „Jak se tady ocitl?“

Vrabčák napřáhl ruce. „*Ten do jámy upadne, kdo ji kope. Toho uštkne zmije, kdo bourá ploty.*“

Kolemjdoucí se zastavili a čekali, co bude dál. Setník pokynul hlídkám u brány a zavolal je k sobě. Blázen rytmicky potrásal pravou rukou, ve které držel džbán. Začal křičet:

*„Ať Bůh povstane
a rozmetá své nepřátele.
Ti, kdo jej nenávidí,
se mu ztratí z očí.
Tak jako se vytrácí dým,
tak vytratí se i oni.
Tak jako se rozpouští vosk
pod pohledem ohně,
tak rozpustí se i oni
pod pohledem Božím.“*

Leon hleděl s úžasem na Vrabčáka. Ten muž odříkával verše žalmů zcela bezchybně.

„Máme ho zatknout?“ otázal se Peximenites s rukou na meči.

„Ne,“ řekl Leon. Přistoupil k vozu a pozvedl ruku k bláznovi. „Vrabci z polí poznají, že nadešel čas jejich příletu,“ deklamoval, jak nejčistěji dokázal, „ale můj lid nerozumí spravedlivým rozhodnutím Pána.“

Blázen otočil hlavu nalevo a pak napravo. Náhle seskočil z vozu a ocitl se před protospathariem. Zápach jeho kostnatého těla byl nesnesitelný.

„Bděl jsem celou noc a narodil jsem se jako jediný vrabec ve svém hnízdě,“ řekl měkce a objal džbán, jako kdyby choval dítě.

„Pán daruje dobrým poslům slova, aby mohli mluvit s velkou silou,“ povzbuzoval jej Leon a vytáhl z rukávu kus rudého hedvábí, který vlál nad psí zdechlinou. Vrabčák s odporem pohlédl na špinavý cár, pohnul hlavou a ukázal na džbán.

„Existuje nemoc, kterou jsem spatřil ve slunečním světle. Bohatství udržované pro špatnosti majitele. Takové bohatství se utrácí za špatné činy.“ Jeho modré oči zářily uspokojením.

„Z hloubi svého srdce k Tobě, Pane, volám. Pane, vyslyš můj hlas,“ řekl Leon. Vrabčák pozvedl oči k nebi. Mraky byly ještě hustší.

„Pán způsobil tmu, aby se ukryl. Jeho stan je kolem dokola obehnan plotem – tmavá voda je v mracích ve vzduchu.“

„Když Bůh nehlídá svou obec, marně bdí její strážci,“ zvolal Leon a ukázal k paláci. Blázen se zachechtal, odkrýváje zkažené zuby.

„Není pravdy v jejich ústech, jejich srdce není spravedlivé. Jejich hrdla jsou otevřeným hrobem, jejich jazyky splétají úklady.“

„A co může udělat spravedlivý?“ nevzdával se protospatharios. Vrabčák se rozhlédl okolo a pak se naklonil k Leonovi.

„Potrestáš je železnou holí a rozbiješ je na kusy jako hliněnou nádobu,“ zašeptal důvěrně. Nečekaně o dva kroky couvl a rychlým pohybem vyhodil džbán nad protospathariovu hlavu. Nádobu se roztránila o zeď paláce.

„Ničemo,“ zahřměl Peximenites a chytil Vrabčáka pod krkem. Blázen začal řvát jako zvíře na porážce.

„Nech ho!“ zarazil jej Leon. Důstojník poslechl a odstrčil blázna. Vrabčák plivl na zem a třel si krk zažloutlými prsty. Pak si přitáhl provaz kolem své roztrhané kleriky.

„Možná že živý pes bude lepší než mrtvý lev,“ zvolal směrem k protospathariovu a zmizel za vozem.

Leon zastrčil špinavou látku zpět do rukávu. Musí se hned vrátit domů, udělat si poznámky a utřídit myšlenky. Po zvláštní výměně s Vrabčákem jeho mysl procitla a špatná nálada ustoupila. Ano! V bláznových slovech se ukrýval jistý smysl. Musel ho jen odhalit.

Lidé se začali rozcházet a naložené vozy pokračovaly v cestě. Peximenites se otočil k Leonovi.

„Proč jsi ho nechal jít, pane?“ protestoval rozzlobeně. „Ten darebák ti spílal, otevřeně ti vyhrožoval a pokusil se tě zabít. Přesně totéž udělal i panu Manuelovi, přesně totéž.“ Protospatharios pokrčil rameny.

„Copak jsi to nepochopil, setníku? To on je třetím svědkem,“ řekl a spěšně odešel.

9

U SVATÉHO LUKÁŠE

Večerní mše u svatého Meny právě začala. Většina obchodů už byla zavřená a tržiště se ponořilo do pochmurné tmy. Danielův plesnivý sloup jako by se ztrácel v těžkých mracích vzdáleného nebe. Jen v jižním podloubí, naproti kašně, hořelo několik loučí. Před otevřenými dveřmi obchodu uprostřed podloubí seděla okolo kamínek skupina lidí – tři muži z jedné strany a muž se ženou z druhé. Na nízkém stolku ležely různé pochoutky a nakrájený chléb.

„Můj pohár je prázdný,“ prohlásil s vážným výrazem v obličeji jeden ze tří mužů. Byl to zásobovatel svatého Meny a majitel obchodu. Pokynul svému pomocníkovi, aby naplnil poháry svařeným vínem.

„Tak ty ses tedy narodila v Damašku,“ řekl mladé dívce vysoký hubený stařec, který seděl vedle majitele. Byl to jediný kořenář ve městě a také amatérský ranhojič. „Jak tam vypadá trh s kořením?“ zeptal se jí.

„Nech to děvče, ať nám povypráví svůj příběh,“ skočil mu do řeči kupec. Sofia jim pověděla o své rodině a o damašských křesťanech. Vyprávěla jim, jak se ocitla v Kaisareii, kde se seznámila se svým manželem. Pak si vzal slovo Petronas a vypověděl, jak oba nakonec vstoupili do osobní služby k protospathariovi Leonovi, poté co coby vyslanec Římanů na cestě do Bagdádu vyřešil řadu hrozných zločinů ve městě Basileia Velikého a dokázal odvrátit vpád Saracénů do Říma.

„K nevíře,“ zvolal třetí muž. Byl zachumlaný v tlustém kabátě, na hlavě měl kožešinovou čepici a jeho obličej pokrývaly husté vousy. Majitel hostince ve spodní části města se podobal medvědovi převlečenému za člověka. „Od doby, kdy hostinec vedl

ještě můj děd, jsem slyšel spoustu různých příběhů, ale o tak zvláštním dobrodružství slyším poprvé," dodal uznale.

„Máš pravdu,“ přitakal kořenář. Obchodník beze slova srkal víno. Hostinský si strčil do pusy kus vepřové kýty a prohlížel si drungaria zpod přivřených víček.

„Tvůj pán musí být skutečně chytrý jako liška. Prý souhlasil, že vypátrá vraha protonotáře Manuela Filomatia.“

„Jak to víš?“ zeptal se Petronas.

„Příteli, v mém hostinci se všechny drby z města i okolí slétávají jako mouchy. Jak bych se mohl nedozvědět o vraždě protonotáře?“

„Je pravda, že protospatharios se té záležitosti ujal,“ řekl Petronas, „ale asi ji brzo uzavře.“

„Jak to?“

„K vraždě se přiznala Zoe Filomatina,“ odpověděla mu Sofia. Pohledy tří mužů jako by zkameněly na kamnech. Rozpačité ticho přerušil kořenář.

„Nemůžu uvěřit, že by Zoe Manuela zabila.“

„Pročpak ne?“ opáčil kupec. „Copak ženy nemají sílu zvednout nůž?“

„Jistě že mají. Ale proč by Zachariášova dcera zabíjela svého muže? To spíš někteří kupci jako ty...“

„Co tím chceš říct?“ skočil mu prudce do řeči kupec.

„Klid, příteli, klid! Jen jsem tě chtěl trochu poškádlit,“ stáhl se hostinský a otočil se k Petronovi. „Protonotář mu napařil pořádnou pokutu, když kontroloval tržiště u svatého Demetria.“

„Osm stříbrných mincí za dva pytle luštěnin, které neměly správnou váhu, to byl příliš vysoký trest,“ podotkl kupec. „Kdyby nepřistihli toho přihlouplého obchodníka s látkami z *Adriano-pole*, jak se pokouší prodat kradené hedvábí, tak by Filomatios žádnou kontrolu nedělal.“

„Kradené?“ otázala se Sofia.

„Muselo být kradené,“ řekl kupec. „Viděl jsem ho na vlastní oči. Vynikající kvality, ale bez úřední pečeti. Filomatios znal zákony zpaměti i pozpátku. Chtěl dělat dobře svoji práci, ale byl tvrdý a odtažitý. V každém případě si nezasloužil skončit jako zvíře na jatkách. Ať dá Bůh odpočinutí jeho duši.“

Tři muži se pokřižovali a znovu se ponořili do rozpačitého mlčení. Petronas přemýšlel, co důležitého by ti tři mohli vědět

o mrtvém a jak to z nich vytáhnout, když v tom zaslechli, jak někdo táhne něco sněhem. Kořenář obrátil za zvukem pohled a spatřil postavu, která se vynořila ze tmy. Blížila se po ulici od přístavu a směřovala k nim. Hostinský zvedl hlavu a překvapeně hleděl na neznámého muže, který před nimi stanul.

Louče osvětlovaly muže zahaleného od hlavy až k patě do hadrů. Žádná část jeho těla nebyla odkrytá kromě obličeje, který byl však také zpola zastíněn kapucí špinavého pláště. Ruce měl ovázané několika vrstvami obvazů tak, že nebyly vidět ani prsty. V pravé ruce držel dlouhou hůl. V nažloutlém světle jeho šedivý oděv působil jako utkaný z popela. I obličej jako by mu pokrývala vrstva popela.

„Kdo jsi, cizince?“ zeptal se kořenář, který velice dobře věděl, co má před očima.

„Jmenuju se Lazar,“ odpověděl muž. „Rozhněvané Boží oko mě ztrestalo a já teď bloudím po hrbolaté cestě svých ohavných činů.“ Nadechl se. Vypadal unaveně. „Odpusťte mi, že jsem narušil klid vaší společnosti. Hned odejdu, jen mi řekněte, kde najdu asketu Gregoria Dekapolitu. Snad by ze mě mohl sejmut hříchy, které tíží moji duši, a tak mě vyléčit z nemoci, která šíří moje tělo. Mnoho jsem na svých cestách slyšel o síle jeho modlitby.“

Pět společníků se vyhýbalo pohledu na malomocného, jako by se před nimi objevil samotný Cháron.

„Kéž Bůh zmírní tvou bolest tak jako bolest nešťastného Joba,“ pronesl nakonec kupec.

„Bůh ti to oplatí, pane,“ poděkoval mu malomocný. „A teď mi ukaž cestu k asketově poustevně. Je to daleko?“

Kupec mu vysvětlil, jak se dostane na severní stranu chrámu a najde mnichův příbytek. „Je to odsud asi pět set kroků,“ dodal.

Malomocný se rozloučil a odešel směrem ke svatému Menovi. Zastavil se před kamennou bránou, která vedla na malé prázdné nádvoří. Za okny chrámu se třepotalo světlo svící. Večerní bohoslužba ještě neskončila. Malomocný pokračoval dál a zahrnul doprava do úzké uličky podél zdi, jíž bylo obehnané nádvoří. Na levé straně bylo několik zavřených obchodů a opuštěná budova. Dál v uličce bylo vidět matné světlo. Pokračoval v chůzi, až se ocitl před malým domkem. Vedle zavřených dveří visela zrezavělá lucerna. Holí zatloukl na dveře.

„Kdo je?“ ozval se mladistvý hlas.

„Hříšník, který přichází jako prosebník k asketovi Gregorioví,“ odpověděl malomocný. Dveře se otevřely a objevil se ani ne dvacetiletý mnich.

„Všemocný Bože!“ zvolal, když před sebou spatřil strašnou postavu, a o krok ucouvl.

„Není důvod se bát, bratře, vždyť jsi pod ochranou Kristových mučedníků,“ povzbudil jej Lazar. „Řekni mi, najdu tu Gregoria Dekapolitu?“

Mladík vypadal, jako by ztratil řeč.

„Josefe, kde jsi? Přišel Dometianos?“ ozval se z útrob domu hluboký podmanivý hlas.

„Ne, otče,“ vysoukal ze sebe mnich. „Je to nějaký... cizinec.“

„Jdi ke svatému muži a řekni mu, ve jménu svatého Christofora, ochránce pocestných, že s ním chce mluvit Lazar, malomocný. Počkám tady na odpověď.“ Mladý Josef se ztratil za dveřmi, ale brzy se zase objevil.

„Pojď se mnou. Ctihodný otec tě přijme,“ řekl. Malomocný jej následoval a ocitl se ve vymrzlé místnosti, prázdné a ponořené do přitímní. Prošli otevřenými dveřmi a vstoupili do prostorné komnaty. Prostor naplňovala hořkosladká vůně připomínající nějaký lék. V rohu hořelo v kamnech. Na protější straně místnosti seděl Gregorios na úzkém lůžku a zády se opíral o stěnu. Opuchlé nohy měl ovázané pruhy bavlněné látky. Malomocný se hluboko předklonil, aby asketovi políbil ruku.

„Posaď se a odpočiň si,“ řekl mnich beze stopy strachu v hlase a ukázal mu na lavici vedle postele. Lazar poslechl a hůl položil na zem.

„Je to od tebe velmi milosrdné, že přijímáš vyvržence ve své cele, Boží muži. Slyšel jsem mnoho o nevsední síle, s níž vymítáš zlé duchy a uzdravuješ lidi.“

„Nevím, jaká vyprávění jsi slyšel, ale takové démonické schopnosti mají jen podvodní kouzelníci,“ poznamenal přísně Gregorios. „Já nedokážu nic z toho, co říkáš. Podívej se na mé dnu zkřivené nohy. Kdybych měl nějakou takovou moc, nevyléčil bych prvně sám sebe? Ale všemocný Bůh mi ve své nedozírné moudrosti uložil tuto zkoušku, abych nezapomínal, že mé tělo je smrtelné.“

„Svatý muži, tvá slova jsou moudrá a pokorná, jak se sluší

na člověka, který vstoupil na kolbiště ctnosti s vědomím, že výsledek bitvy se záštiplným protivníkem je nejistý až do poslední chvíle. Já však vím, že jsi zachránil různé lidi, kteří k tobě přišli. A proto jsem tě vyhledal dnes večer i já, abych tě požádal o pomoc. Jiná možnost už mi nezbývá.“ Asketa chvíli mlčel.

„Dobře volíš svá slova,“ řekl nakonec, „ale k ničemu to není. Jen tvé vlastní upřímné pokání ti snad může pomoci, vyslyší-li Bůh tvé prosby. Pověz mi, odkud přicházíš, z jaké jsi rodiny, kde je tvoje vlast a jak ses ocitl v tomto městě.“

„Povím ti to vše,“ souhlasil malomocný. „Rád bych však slyšel i z tvých vlastních úst podrobné vyprávění o tvé askezi. Všichni, jichž jsem se ptal, mi byli schopni vyprávět jen o několika tvých obdivuhodných činech.“

Gregorios na něj zpytavě upřel svůj pronikavý pohled. „Něco takového po mě ještě nikdy nikdo nechtěl.“

„Nediv se, svatý muži,“ rychle vysvětloval malomocný. „Nemám přece jinou možnost, jak ti poděkovat za tvou pomoc než vyprávět jiným lidem o skvělých úspěších tvé askeze a složit o tobě chvalořeč, bude-li to v mých skromných možnostech.“

Poustevník se pokusil trochu nadzvednout, ale náhlá bolest mu téměř vyrazila dech a donutila ho opřít se zpět o zeď. Mladý mnich přiskočil, aby ho podepřel, ale asketa jej zarazil a obrátil se zpět k Lazarovi.

„Pro křesťana se nehodí, aby se chvástal vyprávěním o svém životě. A náš Pán zná ostatně od počátku věků přesně život každého z nás.“

„Ale jak se staly známými životy svatých otců?“ zeptal se Lazar.

„Jistě ne tak, že by o nich vyprávěli oni sami.“

„Snad tedy jejich milovaní učedníci,“ řekl malomocný a ukázal na mladého mnicha, který sklopil zrak.

„Bratr Josef má od Boha nadání skládat hymny a je jeho svatou povinností toto duchovní pole obdělávat. Nemá žádný důvod zabývat se mojí osobou. Ty však, poutníku Lazare, se chováš podivně,“ pokračoval Gregorios. „Napřed sem přijdeš se zkroušeným srdcem a žádáš o pomoc a pak, místo abys dělal, co ti bylo uloženo, zpupně požaduješ dozvědět se věci, které ti nepřísluší.“

„Prosím pokorně o odpuštění, Boží muži,“ odvětil malomocný. „Zvídavost je jeden z mých nedostatků, které jsem nedokázal napravit.“

„Přišel tedy čas, abys očistil své srdce od toho plevele. Teď odpověz na mou otázku.“

Malomocný přikývl a začal vyprávět. Narodil se v Herakleii v Propontidě v dobré rodině. Jeho otec jej poslal do hlavního města za vzděláním. Stal se učitelem. Byl ve své práci dobrý a rodiče žáků si jej vážili. Po nějakém čase se do jeho čtvrti přistěhoval cizinec, kterého provázela pověst vynikajícího učitele. Rychle získal mnoho žáků a některé odvedl i Lazarovi. Tehdy závist ovládla jeho srdce. Začal cizince pomlouvat, až se mu povedlo obrátit celou čtvrť proti němu a nakonec cizího učitele vyhnali. Později se dozvěděli, že v zoufalství vstoupil do kláštera a brzy zemřel. Po několika měsících se na Lazarových rukou začaly objevovat první známky nemoci. Odešel z Města a už se tam nevrátil. Pět let se toulá po Římské říši a teď dorazil až do Řecka.

„Jak snadnou práci má dábel, když je naše duše plná domýšlivosti a falešné moudrosti,“ poznamenal poustevník. „Tyto slabosti jsou ještě nebezpečnější než nejtěžší hříchy.“

„Bázeň Boží je počátkem moudrosti,“ doplnil zbožně mladý učedník a pokřičoval se.

„Poslouchej, Lazare,“ řekl Gregorios a jeho hluboký hlas zaplnil místnost. „Jdi do chrámu svatého Meny, večerní bohoslužba už určitě skončila. Pokloň se svatému a pak si najdi v chrámové lodi nějaký kout. Jestli tě někdo osloví, řekni, že tě posílám já, nic jiného. Zůstaneš v chrámu tři dny a tři noci, budeš jíst jen chléb a pít jen vodu. Oddáš se modlitbě a pokusíš se vyprázdnit svou hlavu od každé marnivé myšlenky. Třetí noci tě vyhledám, pomodlím se s tebou a vyzpovídáš se mi. Tehdy se ukáže, zda se Bůh rozhodl sejmut z tebe svůj spravedlivý hněv. A teď už jdi.“ Zvedl ruku a požehnal mu. Malomocný se chopil své hole a chystal se odejít, ale silné zabušení na dveře jej zastavilo.

„To bude Dometianos. Otevři mu, synu,“ řekl poustevník a Josef vyběhl z pokoje. Malomocný jej následoval do přední místnosti. Ve dveřích stál mohutný muž s těžkým pytlem a vedle něj utlá žena s košíkem. Mnich je uvítal a žena se sklonila, aby

mu políbila ruku. Její mírumilovný pohled soucitně spočinul na ponuré postavě v pozadí.

„Přinesl jsem hůl a kleště na vypalování,“ vysvětlil kovář. „Agape má masti, které připravil kořenář.“

„Pospěšme si tedy. Ctihodný otec už dvě noci nesmírně trpí,“ řekl Josef. Lazar vyšel na ulici do černočerné tmy a ještě zaslechl, jak za ním zavírají dveře.

Otočil se zpět na ulici vedoucí na tržiště. Blízko ústí ulice rychle přecházelo pár lidí zahalených v pláštích s lucernami v rukou. Když přešli poslední, Lazar vystoupil z uličky. Prošel přes nádvoří a opřel se do dveří chrámu. Loď byla tmavá a studená, ale ve vzduchu se dosud vznášel dech lidí a vůně zhasnutých svící. Prošel klenutým vstupem a vykročil do prázdného chrámu. Trochu světla vydávaly lampy pověšené na sloupech podpírajících kopuli. Na prvním sloupu vlevo pod lampou visela ikona svatého Meny. Byl zobrazen jako válečník na koni v pusté krajině. Na dvou malých velbloudech ležel muž s černou tváří. Vedle ikony byl bronzový stojan na svíčky, několik jich ještě hořelo. Malomocný se pokřičoval. Uprostřed chrámu stála starobylá kazatelna ze zeleného mramoru zdobená reliéfy. Za oltářem se v polosvětle rýsoval velký výklenek presbytáře. Náhle prostorem proletěl proud ledového vzduchu, jako by se někde otevřely dveře. Lazar ustoupil do podloubí za sloupem s ikonou světce, ale nikdo se neobjevil. Vyšel z lodi a zamířil k severní stěně, kde našel dřevěnou lavici. Ještě se ani neposadil, když zaslechl kroky. Zaklonil se a téměř splynul se zdí. V klenutém vstupu se objevily dvě kulaté postavy, které šeptem debatovaly.

„Ještě jednou ti říkám, že Arsenios si starosti nedělá,“ řekl důrazně Panteleimon.

„On možná ne, ale platit budeme my, jestli něco vyjde na povrch,“ odvětila trpce Eufrosyne.

„Přeháníš. Kdo by nás mohl chytit? Nikde o nás není ani zmínka.“

„A řekl ti, co to chtěl Filomatios hledat na arcibiskupství? Zrovna tady ti dva včera večer stáli a hádali se,“ dodala a významně ukázala na podlahu.

„Vím, kde stáli,“ odpověděl rozčileně krejčí. „A ne, Arsenios mi neřekl, co Filomatios chtěl.“

„Co když před tebou něco skrývá a ty sis toho nevšiml? Panteleimone, říkám ti znovu, platit budeme my.“

„Co by tak přede mnou mohl skrývat, ženská? To já dodávám zboží.“ Nezdálo se, že by ji přesvědčil.

„A co bude teď, když zabili Filomatia?“ hořkovala dál. „Ten nafoukaný hodnostář z hlavního města se může začít vyptávat napravo nalevo a rýpat se ve věcech.“

„Eufrosyno, zamysli se. Vždyť mi Arsenios řekl, co se dnes v poledne dozvěděl. Protonotáře zabila jeho žena. Už se k tomu přiznala. Když má protospatharios v ruce takové přiznání, koho by se vyptával? V čem by se rýpal? Takové lidi nic nezajímá.“

Z hloubi chrámu se ozval hluk. Překvapeně na sebe pohlédl.

„Je tam někdo?“ zeptala se bázně Eufrosyne.

„Jen hříšník, který hledá místo k odpočinku,“ ozval se hlas malomocného a jeho podsvětní postava se vynořila z tmavé zdi jako zjevení biblického proroka.

„Svatá Matko, malomocný!“ vykřikla Eufrosyne a začala se křížovat.

„Co jsi zač?“ zeptal se krejčí a ucouvl.

„Jmenuji se Lazar a přijel jsem do vašeho města včera,“ odpověděl muž.

„A co děláš u svatého Meny?“

„Hledal jsem útočiště před mrazem. Spal jsem vsedě na lavičce támhle vzadu a vzbudily mě vaše hlasy. Omlouvám se, jestli jsem vás vylekal.“ Eufrosyne chtěla něco říct, ale Panteleimon ji předběhl.

„Neměl bys tu být,“ obořil se na něj. „U svatého Demetria mají místo, kde přespávají chudáci. Jdi tam. Nepotřebujeme ve čtvrti malomocné, aby nám tu znečišťovali chrám.“ Lazar udělal krok dopředu.

„A kdo jsi ty, pane, že odpíráš prosebníkovi útočiště v příbytku Božím?“ otázal se důrazně.

Krejčí zůstal jako přimrazený. Jen bezvousá brada se mu třásla rozčilením. Otevřel ústa, ale nevyšlo z nich ani slovo. Rozkašlal se.

„Darebáku, podívej se, co jsi provedl,“ zakvičela Eufrosyne a popadla manžela za ruku. „Ztrať se odsud. Zmiz!“

„Co se to tu děje? Co je to za rámus?“ přerušil je Zachariáš. Stál společně s Romanem v klenutém vstupu.

„Tenhle mizera vešel bez dovolení do chrámu a chce tu nocovat,“ vysvětlil jim Panteleimon.

„Odkud přicházíš, cizinče?“ oslovil Zachariáš na malomocného.

„Zdaleka. Přišel jsem za poustevníkem Gregoriem. To on mě poslal ke svatému Menovi,“ odpověděl muž.

„Ale tady nemůže zůstat,“ protestovala Eufrosyne. „Musí...“

Mnich pozvedl ruku. „To už stačí, paní. Ctěme mrtvého, který spočívá v mé cele.“

Eufrosyne se kousla do rtů.

„Panteleimone,“ pokračoval mnich, „vezmi svou ženu a běžte s Boží pomocí ušít příkrývky, o které jsem vás žádal. A jak jsem řekl, potřebuji je do zítřejšího večera, protože pohřeb bude pozítří. Ve středu, po bohoslužbě.“

„Neměj obavy, bratře,“ uklidnil ho krejčí. „Zítra před večerní mší budou připravené.“ Dvojice zamumlala na pozdrav a spěšně odešla.

„Romane,“ řekl Zachariáš, „půjdu navštívit svatého asketu a pak se vrátím do své cely. Budu bdít u Manuela a modlit se. Chceš mě kousek doprovodit?“

„Samozřejmě,“ ochotně souhlasil mladík. Mnich se otočil k Lazarovi.

„Poslouchej, pocestný. Jsem bratr Zachariáš, obnovitel tohoto chrámu. Jestli zde toužíš zůstat přes noc, nikdo ti nebrání.“

„Ať ti všemocný Bůh požehná za milosrdenství, které prokazuješ hříšníkovi,“ odpověděl Lazar. Mnich si přitáhl plášť na ramenu, pokřižoval se a vyšel chrámovou bránou. Notář naposled pohlédl na muže v hadrech a následoval mnicha.

Malomocný zůstal na chvíli sám v chrámu a pak vyšel na nádvoří. Začalo sněžit. Vydal se na jih a došel až k podloubí, kde potkal veselou společnost. Jedna jediná lampa na vnější stěně podloubí trochu osvětlovala vločky, které přistávaly na zablácené cestě. Chtěl pokračovat, ale zarazil se, když zaslechl vpravo od sebe zasyčení. Zvuk zesiloval a změnil se ve štěkot. Za kašnou se náhle vztýčil Vrabčák.

„*Obcují spolu synové člověka a obcují spolu zvířata a jejich styk se podobá,*“ zavolal na chodce. Malomocný se nevyděsil.

„Co jsi ty za zvíře, rozcuchanče?“

„Umírá člověk, umírá zvíře a jejich smrt se podobá,“ odpověděl blázen.

„Blázne, zmlkni už konečně!“ ozval se z výšky unavený hlas stylity Daniela.

Vrabčák se rychle skryl za kašnou a znovu se rozštěkal.

„Je tam někdo?“ ozval se znovu stylita. Malomocný zvedl hlavu směrem k neviditelnému hlasu.

„Nikdo,“ zašeptal a zmizel ve tmě.

OBSAH

1. Pošklebky	7
2. Ikony	17
3. Státní úředníci.	27
4. Oči	37
5. Mrtvola	47
6. Hymnus za zemřelé	57
7. Přiznání	66
8. Třetí svědek	74
9. U svatého Lukáše.	81
10. Rudé hedvábí.	91
11. Útočiště	107
12. Společnost	118
13. Železná hůl	128
14. Vhodní podezřelí	136
15. Slova bez váhy	146
16. Lov	155
17. Mrtvý bratr	163
18. Tajemství.	176
19. Odplata	185
20. Amulet.	195
Doslov	207
Prameny a historické postavy	211
Místo a čas.	214
Vysvětlivky.	215

PANAGIOTIS
AGAPITOS
**BRONZOVÉ
OKO**

Z novořeckého originálu *Ο χάλκινος οφθαλμός*,
vydaného nakladatelstvím Agra Publications roku 2006
v Athénach, přeložila Markéta Kulhánková

Typografie Michaela Blažejová

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1721. publikaci

Vydání první. AA 11,19. Stran 224

Redigovala Alena Snelling

Odpovědná redaktorka Radka Fialová

Vytiskla tiskárna Finidr, spol. s r. o.

Doporučená cena 248 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-889-2